

Examensarbete inom Lantmästarprogrammet 2005:67

TJÄNA PENGAR SOM GRÄS?

IS IT POSSIBLE TO MAKE MONEY ON LAWN?

Martin Svedberg

Examinator: Jan Larsson

**Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för JBT**

Alnarp 2005

FÖRORD

Jag har jobbat till och från med växtodling och nötkreatur sedan jag gick ut gymnasiet. Jag är uppväxt på en gård och växtodling har alltid intresserat mig. För några år sedan så började jag fundera på hur gräsmattodling egentligen gick till och jag började fråga runt lite. Jag insåg ganska snart att det som börjat odla tjänade bra med pengar och jag såg det som ett möjligt alternativ till vanligt konventionellt lantbruk. Jag tycker att det verkar vara en spännande produktionsgren och jag tror att det finns en framtid inom det här området, då trenden i samhället är att allt måste gå fortare. Jag vill tacka Skånefrö AB för all hjälp och information jag fick av er och ett mycket vänligt bemötande. Framför allt så gäller detta Jörgen Nilsson och Per Andersson som tog sig tid och svarade på alla mina frågor, gav mig tips, idéer och råd om gräsmattsproduktion.

Examinator och mentor till detta arbete har varit Jan Larsson.

Alnarp April 2005

Martin Svedberg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
SAMMANFATTNING	3
SUMMARY	4
INLEDNING	5
BAKGRUND	5
MÅL	5
SYFTE	5
AVGRÄNSNING	5
LITTERATURSTUDIE	6
INLEDNING	6
GRÄSFRÖER	6
JORDARTER	6
ODLINGSPROCESSEN	6
UPPTAGNING AV GRÄSMATTA	7
MASKININVESTERINGAR	7
ALLMÄNT OM GRÄSMATTSPRODUKTION	8
MATERIAL OCH METOD	9
MATERIAL OCH FAKTAINSAMLING	9
RESULTAT	10
KOSTNAD PER HA FÖR ATT PRODUCERA GRÄSMATTA	11
DISKUSSION	12
SLUTSATS	13
REFERENSER	14

SAMMANFATTNING

Spannmålsproducenterna i Sverige möter en allt tuffare framtid. Konkurrensen hårdnar hela tiden, här i Sverige, inom EU och även från andra aktörer på världsmarknaden. Hela tiden ställs det krav på producenten att både bli effektivare och ha större enheter. Många lantbrukare måste pga konkurrensen därför börja se sig om efter alternativa produktionsgrenar inom sitt företag.

I detta examensarbete har jag därför valt att undersöka produktion av färdig gräsmatta, då detta skulle kunna vara ett alternativ till spannmålsodling. Gräsmattodling kräver förhållandevis liten areal och är en mycket mer extensiv odling som ger större intäkter per ha.

Jag har i detta arbete undersökt hur man ska gå till väga för att producera gräsmatta t ex vilka specialmaskiner som krävs utöver dom man har när man producerar spannmål, vilka jordar som gräset måste ha för att växa och kunna rullas upp etc. Jag har även gjort en kalkyl på vad det kostar att producera gräsmatta och vilken eventuell vinst det ger. Som underlag har jag haft två företag (Skånefrö AB och Weibulls AB), broschyrer och maskinringens årsbok 2004.

Mina kalkyler visade att det är relativt lönsamt att producera gräsmatta, men att stora investeringar krävs och därav ett stort eget kapital för att kunna komma igång.

Odlingen är väldigt konjunkturkänslig och marknaden ganska mättad vad gäller odlare, därför bör kalkylerna tolkas med viss försiktighet vad gäller lönsamhet och framtida nystartande av gräsmattsproduktion.

SUMMARY

The producers of grain in Sweden are facing a rough future. The competition is getting harder all the time, in Sweden, in EU and also from the “world market”. The producers have to be more efficient and have to have bigger units. Many producers might have to look for new alternative production opportunities. In this examstudies I have chosen to investigate the production of lawn.

I think lawn could be an alternative to grain production.

Production of lawn do not need as big area and it is a more extensive production that gain bigger profit compared to grain. In this study I have investigated how to produce lawn.

Some of my issues where: what kind of machinery do I need, what is the best kind of soil and how to harvest it. I have also made a calculation that includes costs and profits.

For my research I have used two companies (Skånefrö AB and Weibulls AB), different kind of brochures and a year book from Maskinringen. The calculations shows that it can give a lot of money when producing lawn, but the investments to start producing are big. The production is very sensitive for changing in the market, and there is right now no need fore more producers. When starting a lawn production you have to be careful and consider the fast changes in the market.

INLEDNING

BAKGRUND

Jag har valt att arbeta med gräsmatter pga att jag tror att lantbruket behöver utvecklas. Som det är just nu så ser det ju inte särskilt ljus ut för dom som odlar spannmål. Priserna är låga och allt större areal krävs för att kunna producera tillräckligt billigt. Gräsmattodling kräver förhållandevis liten areal och är en mycket mer extensiv odling som ger större intäkter per ha.

MÅL

Mitt mål är att få fram en så realistisk kalkyl som möjligt på att odla gräsmatta och genom det konstatera om det är ett alternativ till spannmålsodling eller ej. Jag vill ta reda på hur mycket man tjänar per hektar. Jag vill också ta reda på vilka förutsättningar som gräsmattodling kräver med t ex jordar, specialmaskiner osv...

SYFTE

Syftet med det här arbetet är att undersöka en relativt ny (och ökande) produktionsgren för att i slutändan se om man kan få bättre lönsamhet i sitt växtodlingsföretag med gräsmattproduktion. Jag vill även undersöka det här för att det är ganska ovanligt. Jag tror att lantbruket inte är tillräckligt innovativt och att mer nytänkande behövs i framtiden om man ska få sitt lantbruksföretag att överleva.

AVGRÄNSNING

Detta arbete kommer att behandla produktion av färdig gräsmatta, både ur ekonomisk och odlingsteknisk synvinkel. Tyngdpunkten kommer dock att läggas på den ekonomiska biten.

LITTERATURSTUDIE

INLEDNING

Producera färdig gräsmatta kan vara ett alternativ till spannmålsodling då det ju inte är särskilt lönsamt att producera spannmål just nu. Jag har helt enkelt undersökt det för att försöka hitta nya vägar till ett lönsammare lantbruk.

GRÄSFRÖER

Gräsfröet som man sår består oftast av 80 % ängsgröe och 20 % svingel. Skånefrö har själva ca 15 grässorter med olika blandningar för olika ändamål. De huvudsakliga grässorterna som man använder sig av till olika gräsmattor är: *rödsvingel (tätvuxen, korta utlöpare, långa utlöpare), ängsgröe, engelskt rajgräs, hårdsvingel, fårsvingel, och rödven.*

Eurosport är exempel på en sort som dom säljer mycket av. Den består utav 20 % rödsvingel och 80 % ängsgröe. Eurosport har dock två olika sorters rödsvingel och fem olika sorters ängsgröe i sin blandning. Skånefrö odlar fram de flesta grässorterna själva genom kontraktsodlingar hos lantbrukare. De grässorter som köps in kommer ifrån Europa. (Skånefrö AB. Grönytor 2005.).

JORDARTER

När man odlar gräsmatta så får det först och främst inte finnas någon sten. Det medför hål i gräsmattan och ger problem då man ska ta upp gräsmattan med gräsmattsupptagaren. Den är väldigt känslig för sten. Gräsmattan trivs bäst på sandjord med mullinblandning så kallad "potatisjord". (Skånefrö AB. 2005-02-03.)

ODLINGSPROCESSEN

För att odla gräsmatta så måste jorden först bearbetas förslagsvis genom att plöja den. Efter det så ska jorden jämnas till med t ex en harv. Det är väldigt viktigt att man får en fin struktur på jorden och en jämn yta. När man sedan är klar med det så ska man grundgödsla innan sådd. Ett ungefärligt riktmärke för giva är 400 kg NPK per ha. Sår gör man oftast på hösten och det kan göras på några olika sätt. Det finns speciella grässåmaskiner, men ett betydligt billigare alternativ är att så med en gammal gödningsspredare. Det går alltså att så ut fröna direkt på backen med en gammal rampgödningspredare. Efter det måste dock fröna myllas ner i jorden, men max till 1 cm djup. Hamnar de djupare så kan man få problem med uppkomsten. Myllningen görs bäst med en ogräsharv. När man sår gräsmatta så bör man ha en utsädesmängd på 150-180 kg/ha. Fröutsädet

kostar ca 50 kr/kg. Att så gräsfrö är ungefär som vid etablering av oljeväxter, fast det krävs ytterligare lite mer noggrannhet vid det förstnämnda.

Under sommaren så ska det läggas två gödslingsgivor till på gräset med ca 200 kg N28/ha och gång. Man får även räkna med att bekämpning av ogräs och svamp är nödvändig i gräsmattan. Ett riktmärke där är ungefär 4-5 besprutningar per säsong. Det som ändå är mest tidskrävande är bevattning och klippning. Gräsmattan måste ha kontinuerlig bevattning och man får räkna med att gräset måste klippas minst 30 gånger per säsong. Det tar ca två år innan man har fått en bra gräsmatta som kan tas upp och rullas ut någon annan stans. Enkelt förklarar så sår man gräsmattan på hösten år 1, odlar fram den år 2 och rullar upp den på våren år 3. (Skånefrö AB. 2005-02-03.)

UPPTAGNING AV GRÄSMATTA

När gräsmattan har fått växa ca 2 år så är det dags att ta upp den. Det sker med en specialmaskin som rullar upp gräset till rullar som är ca 80 cm breda och 2-3 meter långa. Längden och bredden kan dock skilja markant beroende på vilken maskin som rullar upp gräsmattan.

När man har rullat upp gräsmattan på rulle så klarar den sig bara ett dygn innan den börjar att ta värme och bli dålig. På grund av det så brukar man börja att ta upp gräsmattan tidigt på morgonen för att sedan sluta ungefär mitt på dagen. Detta för att man garanterat ska hinna rulla ut allt gräs man tagit upp innan dagen tar slut, så att inget blir förstört. (Skånefrö AB. 2005-02-03.)

MASKININVESTERINGAR

För att producera gräsmatta krävs flera inköp av specialmaskiner. De maskiner som behövs är: rotor- och cylindergräsklippare, gräsmattsupptagare, Grässug (uppsamlare) gräsdäck till traktorn och ogräsharv. (Nannings van Loen. 2005-02-04) Specialmaskinerna och gräsdäck kostar vid nyinköp ungefär 3,5 miljoner. Till dessa redskap måste man sedan ha en 60-70 hästkrafters traktor. Den ska vara utrustad med gräsdäck då alla vanliga traktordäck med ribbor ger spår i gräsmattan. Förutom de specialmaskiner som räknats upp går det även åt dom vanliga konventionella maskinerna, såsom plog, harv, ogrässpruta och gödningspridare. En stor fördel finns hos lantbruk som redan har växtodling med dessa redskap. De kan då användas i båda produktionerna och på så sätt minska drifts- och investeringskostnaderna. (Skånefrö AB. 2005-02-03)

Figur 1. Körning med gräsmattsupptagare. (Nannings van Loen)

ALLMÄNT OM GRÄSMATTSPRODUKTION

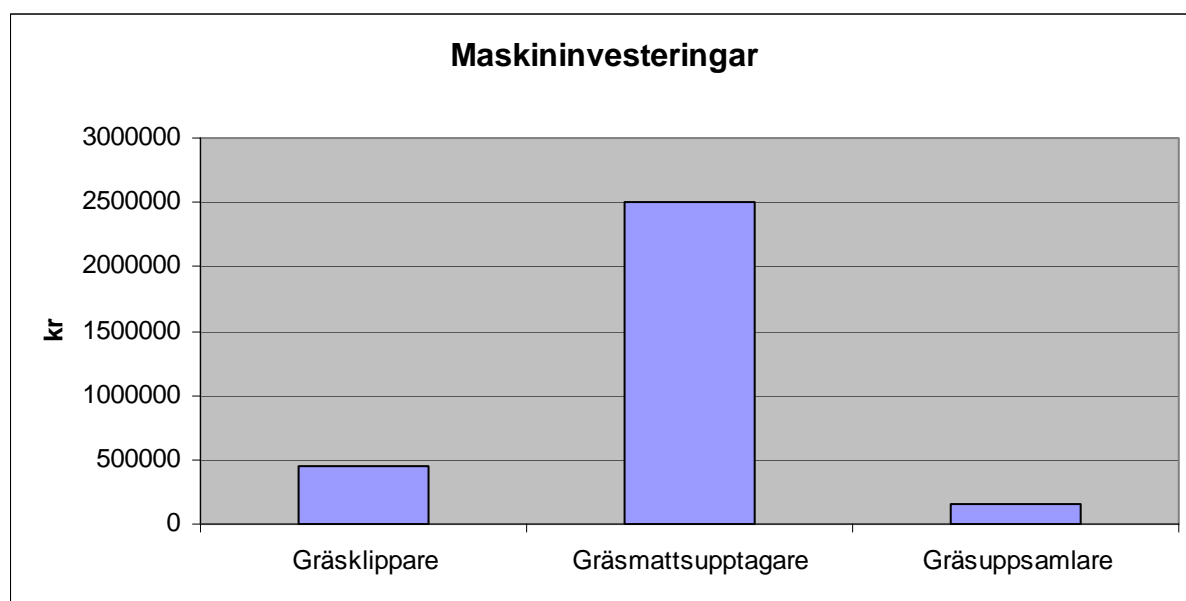
I Sverige finns det ungefär 15 gräsmattsodlare/producenter. Skånefrö har själva 2 st odlare som producerar gräsmattor på kontrakt åt dom. Kontrakten som Skånefrö har skrivit med lantbrukarna löper under en femårsperiod. De producerar ungefär 15 ha färdig gräsmatta varje år. Priset på färdigproducerad gräsmatta ligger på ca 5 kr/m²

Priserna varierar dock väldigt mycket p ga hård konkurrens bland odlarna och varierande efterfrågan. Vid högkonjunktur då byggsektorn har hög aktivitet ökar efterfrågan på färdig gräsmatta och priset går upp. Detsamma gäller vid lågkonjunktur då priset går ner och efterfrågan minskar. Detta gör att det kan vara lite vanskligt att producera gräsmattor, då man inte vet hur stor efterfrågan kommer att bli för kommande år.

(Skånefrö AB. 2005-02-03.)

Många lantbrukare som producerar spannmål ser gräsmattsodling som ett möjligt komplement till sin odling, med hopp om att tjäna mer pengar på det. Detta gör att konkurrensen har hårdnat och priserna pressats. Priserna på färdig gräsmatta varierar väldigt mycket beroende på vad man vill ha för gräsblandning och hur stor volym man kommer att köpa. Priserna på färdig gräsmatta till en normal villaträdgård (300-1000m²) ligger på 15-25 kr kvadratmetern.

(Weibulls trädgård AB. 2005-01-25)

Figur 2. Investeringskostnader vid nyinköp av grönytemaskiner vid gräsmattsproduktion.
(Skånefrö AB)

MATERIAL OCH METOD

MATERIAL OCH FAKTA INSAMLING

Jag har samlat in all min fakta ifrån växtodlingsföretagen Skåne frö och Weibulls. Weibulls var väldigt ovilliga att svara på frågor angående gräsmattsodling (pga att dom är rädda för konkurrens och nya aktörer på marknaden) så min stora källa har varit Skåne frö. Dom svarade på alla mina egna frågor om priser, odlingsförhållanden och hade en egen produktbroschyr om just gräsmattsodling. Dom hade även litteratur och broschyrer som jag fick ta del av. Dessa broschyrer var från företag som tillverkar specialmaskiner, vilka krävs vid produktion av gräsmattor. Dessa specialmaskiner är gräsklippare, gräsmattsupptagare, såmaskiner och gräsuppsamlare. De företag som Skåne frö hade broschyrer ifrån var Kesmac som tillverkar gräsklippare, Hytek och Brouwer som tillverkar gräsmattsupptagare, Dairon som tillverkar grässåmaskin och Trilo som tillverkar gräsuppsamlare. Generalagent och säljare av de flesta utav dessa maskiner är Nannings van Loen.

Figur 3. Upptagning av gräsmatta med gräsmattsupptagare. (Trilo)

RESULTAT

För att kunna börja odla och producera färdig gräsmatta så krävs det en mängd olika specialmaskiner, utöver de som man har i ett vanligt lantbruk. Dessa maskiner kostar mycket pengar. P.g.a. relativt få driftstimmar och dyrt underhåll så kostar de mycket att äga.

Det diagram som jag har här under "resultat" visar på kostnad/ha att använda dessa, kostnad för gräsutsäde/ha och bekämpningskostnader/ha. Avskrivningstiden på specialmaskinerna är beräknad till 10 år. Kostnader för specialmaskinerna (gräsklippare, gräsmattsupptagare, gräsuppsamlare) har jag fått från Skånefrö AB. Resten utav priserna är tagna ifrån Skånes maskinstationers bransch katalog. Priset per/ha för maskiner etc. kan alltid diskuteras och detta är min analys av det hela. Det finns mycket som påverkar kostnaderna så som utnyttjandegraden på maskinerna, hur mycket man är villig att jobba själv osv. Detta ger i alla fall ett riktmärke av hur kostnader och intäkter förhåller sig till varandra vid produktion av färdig gräsmatta.

Kostnad per ha för att producera gräsmatta

	Pris/enhet	Antal enhet	Kronor
Intäkter gräsmatta	5 kr/m ²	10000 m ²	50000

Maskinkostnader

Gräsklippare (20 ggr)	209	20	-4185
Grässug (5 ggr)	597	5	-2984
Gräsmattsupptagare	17174	1	-17174
Gräsdäck	250	1	-250
Plöjning (3-skär)	964	1	-964
Harvning 5m (3 ggr)	119	3	-357
Sprutning 12m, 1000 l (4 ggr)	171	4	-684
Gödnings-spridning 24m (3 ggr)	23	3	-69
Sådd med ogräsharv	45	1	-45
Ogräsharvning (3 ggr)	27	3	-81
Bevattning	400	5	-2000

Utsädeskostnader

Gräsfrö	8085	1	-8085
---------	------	---	-------

Bekämpningsmedel

Express	79	1,5	-118,5
Starane	270	0,5	-135
Areane	88	3	-264
Mcpa	90	1	-90
Tribunil	209	2	-418
NPK	2,5	400	-1000
N 27	2,3	400	-920
<i>Total kostnad per enhet</i>	<i>28400</i>		

Total kostnad/ha			-39823,5
-------------------------	--	--	-----------------

TB 2 per ha			10176,5
--------------------	--	--	----------------

Figur 4. Kalkyl för att producera gräsmatta per ha.
(Skånefrö AB, Maskinringen, Lantmännen, Yara, 2005.)

DISKUSSION

När jag började detta arbete var frågan: Är det lönsamt att producera färdig gräsmatta?

Först vill jag börja med att säga att detta ex-jobb blev svårare att genomföra än jag hade trott. Nästan alla som producerar gräsmatta är väldigt hemliga om vad dom tjänar på det och det blev väldigt svårt att få fram uppgifter om det. Jag vill åter igen tacka Skånefrö AB för deras öppenhet och vilja att hjälpa till. Tack vare dem så har det varit möjligt för mig att kunna utföra detta arbete. Som man kan se i min kalkyl så har man ungefär ett TB 2 på 14000 kr. Jag vill dock höja ett varningens finger för kalkylerna. Jag har försökt att göra dem så realistisk som möjligt men det har varit svårt. P.g.a. en osäker marknad vad gäller efterfrågan så kan ju kalkylen ändra sig fort. Maskinkostnaderna är relativt högt räknade men oförutsedda haverier och extra körningar kan göra att kostnaderna även där stiger markant också. Ett faktum som gör att maskinkostnaderna däremot kan sjunka, kan vara om man har ett eget lantbruk vid sidan av och därför har alla basmaskiner såsom plog, harv, spruta, gödnings-spridare etc...

Jag har bara räknat på nya maskiner i kalkylen eftersom att det är svårt att värdera begagnade maskiner och sedan göra en kalkyl utifrån detta.

Ju mer gräsmatta man producerar ju bättre utnyttjandegrad får man på maskinerna vilket ju också kanske skulle kunna påverka kalkylen positivt.

Jag tror att produktion av färdig gräsmatta kommer att bli större i framtiden. Kunskapen att odla egen gräsmatta i sin trädgård försvinner mer och mer tror jag hos "vanligt folk". Dessutom vill de flesta i dagens samhälle att allt ska gå så fort och då är det smidigt att bara rulla ut färdig gräsmatta. Att så eget gräs tar ju trots allt ca två år innan gräsmattan är helt färdig.

Problemen som jag ser med att producera gräsmatta är konkurrensen och de dyra maskininvesteringarna som måste göras. Att vara lantbrukare idag är ju ingen direkt guldgruva och många lantbrukare i framtiden kommer nog att försöka utveckla sin verksamhet med något som är mer lönsamt. För många aktörer inom gräsmattsproduktion kan göra att marknaden blir mättad och priserna pressas. Maskinerna som behövs vid produktion av färdig gräsmatta är väldigt dyra och ovanliga. Tyvärr är det också så att man nog måste äga alla maskiner själv för att kunna köra i precis rätt tid. Maskinsamverkan kan ge en mycket dålig läglighetseffekt samtidigt som maskinerna är svåra att flytta på vägen.

Figur 5. Klippning av gräsmatta med cylinderklippare. (Nannings van Loen)

SLUTSATS

Produktion av gräsmatta gav enligt mina kalkyler ett TB 2 på 14096,5 kr. Det är ju ett helt acceptabelt resultat tycker jag. Resultatet är dock osäkert p.g.a. osäker efterfrågan och hur framtiden kommer att se ut för gräsmattsproducenterna vet ju ingen idag. Jag tror i alla fall att det kan vara en framtida gren att satsa på men det gäller i så fall att ha ett rejält startkapital för att komma igång med verksamheten och sedan bli en stor producent som kan producera billig gräsmatta.

REFERENSER

Nilsson, Jörgen och Andersson, Per. fröförsäljare, Skånefrö AB. februari 2005.

Hägnefeldt, Anette. marknadsansvarig, Weibulls AB, mars 2005.

Lantmännen, telefonintervju, sprutmedelsförsäljare, mars 2005

Yara, telefonintervju, säljare, mars 2005.

Maskinring Högländet. 2004. Årsbok 2004. Elite copy, Nässjö.

Nannings van Loen. 2004. The Hytek autostackers-the one man machine. Hytek, Netherlands